

Η παρατήρηση ως εργαλείο
διερεύνησης της εκπαιδευτικής
διαδικασίας:

Η σημασία και η μεθοδολογία των καταγραφών.

Γιατί να παρατηρήσουμε;
Γιατί προκύπτει η ανάγκη της παρατήρησης;
Τι θυμάστε από την παρατήρηση στο 2^ο έτος;
(εμπόδια/δυσκολίες... κλπ)

<https://www.youtube.com/watch?v=qvGUEqnzeM8>

Τι βλέπετε στο βίντεο; Προσπαθήστε να κρατήσετε σημειώσεις

Σκεφτείτε...

- Ποια εντύπωση σας έκανε το βίντεο;
- Με ποια μορφή κρατήσατε σημειώσεις;
- Σας δυσκόλεψε κάτι στην καταγραφή;
- Νομίζετε ότι θα σας χρειαζόταν κάτι προκειμένου να διευκολυνθεί η καταγραφή σας;
- Γιατί μας χρειάζεται η καταγραφή;

Μεθοδολογία παρατήρησης

- Πώς παρατηρήσατε;
- Τι παρατηρήσατε;
- Τι καταγράψατε; Πώς ήταν οι καταγραφές σας;
- Σε ποιους άξονες κινηθήκατε;
- Τι έλειπε από την παρατήρησή σας;

Όσα άτομα τόσες διαφορετικές καταγραφές

- Γιατί;
- Τι μπορεί να σημαίνει;
- Απο τι εξαρτάται τι θα «δει» ο καθένας;

Εντοπίζετε διαφορές ανάμεσα στις
καταγραφές που ακολουθούν;
Σε σχέση με την προηγούμενη καταγραφή
σας εντοπίζετε κάποιες διαφορές;

Καταγραφή 1

«Ως προς την επικοινωνία, υπήρξε ένα ασφαλές πλαίσιο επικοινωνίας όπου τα παιδιά δεν φοβούνταν να εκφραστούν. Στη δραστηριότητα της μουσικής η νηπιαγωγός απευθύνθηκε στα παιδιά κυρίως ερωτηματικά και προτρεπτικά. Τα παιδιά χωρίστηκαν κυρίως σε ομάδες και δημιουργούσαν ήχους. Η νηπιαγωγός τα επιβράβευε. Στη συνέχεια τα παιδιά συγκεντρώθηκαν στην ολομέλεια. Η νηπιαγωγός άρχισε να παίζει με μια φλογέρα και τα παιδιά σταματούσαν να μιλούν στο άκουσμά της .....»

Καταγραφή 2

«Χώρισα τα παιδιά σε 4 ομάδες. Σε κάθε ομάδα μοιράστηκαν φωτογραφίες σχετικές με το καλοκαίρι και τη θάλασσα. Η κάθε ομάδα ανέλαβε να δημιουργήσει μια ιστορία με βάση τις φωτογραφίες και να την παρουσιάσει στην ολομέλεια. Σε μια ομάδα ένα παιδί φάνηκε να έχει ανάγκη από λίγη παρότρυνση για να εκφράσει τη σκέψη του και με δική μου παρότρυνση τα υπόλοιπα παιδιά του άφησαν χρόνο να σκεφτεί και να μιλήσει και τελικά συνεργάστηκαν ικανοποιητικά. Στην 4^η ομάδα ένα παιδί το οποίο ήταν πολύ ομιλητικό, έπαιρνε πρωτοβουλίες συνεχώς και επενέβαινε στα λεγόμενα των υπολοίπων, με αποτέλεσμα να μην αφήνει χρόνο και χώρο στα άλλα παιδιά. δυσκολεύτηκα πολύ να το οριοθετήσω και να ενισχύσω τα υπόλοιπα.....»

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ 3

Η νηπιαγωγός στέκεται μπροστά από τον πίνακα της τάξης. Οι μαθητές βρίσκονται καθισμένοι στα παγκάκια σχήματος «Π».

Ν. Σήμερα θα μάθουμε το γράμμα «Π». Ξέρετε πώς είναι; (Στον πίνακα έχει τραβήξει μια ευθεία γραμμή). Φανταστείτε ότι αυτή η ευθεία γραμμή είναι η γραμμή του τετραδίου μας, λίγο πιο πάνω από αυτήν τραβάμε άλλη μια γραμμούλα εμείς και από τις ακρούλες που αρχίζει και τελειώνει, τραβάμε άλλες δυο γραμμές κάθετες προς τη γραμμή του τετραδίου μας.

(Ενώ δίνει τις οδηγίες, σχεδιάζει όσα λέει. Οι μαθητές την κοιτούν.)

Κωνσταντίνος. Είναι σαν το «Γ» με μια ακόμα γραμμή;

Ν. Ναι ... αλλά πάντα οι γραμμές που τραβάμε προς την γραμμή του τετραδίου είναι κάθετες και ευθεία. Έχετε δει κανένα «Π» με στραβές γραμμές;

(Σχεδιάζει ένα «Π» με γραμμές που δεν είναι κάθετες)

Παρόμοια εξηγεί και τον σχεδιασμό του «π».

Στη συνέχεια, αφού οι μαθητές καθίσουν στα τραπεζάκια τους μοιράζει ένα φύλλο εργασίας. Στο πάνω μέρος του φύλλου εργασίας, υπάρχει σε τυποποιημένη μορφή το κεφαλαίο και το μικρό γράμμα «Π,π». Από κάτω του βρίσκεται ένα τυποποιημένο σχέδιο ενός αντικειμένου (παπούτσι) το οποίο αρχίζει από «Π». Μέσα σ αυτό, υπάρχουν διάφορα γράμματα της αλφαβήτου. Γύρω από το σχέδιο αυτό, υπάρχουν λέξεις που κάθε μια εμπεριέχει το γράμμα «Π» (είτε αρχίζει, είτε βρίσκεται στη μέση, είτε στο τέλος). Οι μαθητές και στις δυο περιπτώσεις καλούνται να βρουν το γράμμα «Π» και να το κυκλώσουν.

Κάτω από το σχέδιο υπάρχουν οδηγίες

«Γράφω το γράμμα Π, π»

Τέσσερα ζευγάρια γραμμών είναι σχεδιασμένα στο κάτω μέρος του φύλλου εργασίας. Τα δυο ζευγάρια αφορούν το κεφαλαίο «Π» και τα άλλα δυο το μικρό «π». Μπροστά από τις δυάδες των ζευγαριών υπάρχει τυποποιημένο σε μεγάλο μέγεθος το κεφαλαίο ή το μικρό γράμμα ανάλογα ενώ σε κάθε ζευγάρι γραμμών υπάρχει τυποποιημένο το κεφαλαίο «Π» και το μικρό «π». Στο κενό ανάμεσα στο κάθε ζευγάρι γραμμών, οι μαθητές καλούνται να αντιγράψουν το γράμμα (κεφαλαίο ή μικρό).

Οι ερωτήσεις των μαθητών εστίαζαν στο αν θα μπορούσαν να χρωματίσουν τα σχέδια του φύλλου εργασίας. Μετά ξεκίνησαν να ασχολούνται με το φύλλο εργασίας. Ο Ι. προσπαθούσε να δει τι κάνει ο διπλανός του, η Ε. αφού έβαψε διάφορα με τους μαρκαδόρους της το έδωσε στη δασκάλα της: «Πού είναι το Π και το π;» τη ρώτησε εκείνη, η Ε. όμως δεν απάντησε. Ο Ρ. και ο Μ. άρχισαν να γαργαλούν ο ένας τον άλλο, η Φ. έβαλε τα κλάματα και η εκπαιδευτικός την πλησίασε και άρχισε να την ρωτάει αν πονάει κάπου. Η Φ. κουνούσε αρνητικά το κεφάλι της. Η Α. το έκανε ολόσωστα και η Νηπιαγωγός την επιβράβευσε.

Καταγραφή 4

Η Κατερίνα παίζει μόνη της με την κούκλα μωρό. Την παίρνει αγκαλιά και την ταΐζει με το κυπελάκι. Την σκεπάζει και την κουνά στην αγκαλιά της. Η Νάσια πλησιάζει και τραβά την κούκλα από τα μαλλιά. Η Κατερίνα φωνάζει «Ε!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!» Παρεμβαίνω ως φοιτήτρια και λέω: « Νάσια....πρόσεχε γιατί το μωρό κοιμάται!» Την κοιτά με έκπληξη και φέρνει ένα μαξιλάρι στην Κατερίνα. « Να, βάλε το εδώ γιατί είναι νύχτα...» Η Κατερίνα ξαπλώνει την κούκλα, την σκεπάζει μέχρι πάνω με σεντονάκι. Παρεμβαίνω πάλι και της λέω: « Πρόσεχε! Θα σκάσει...δεν αναπνέει!» Αμέσως η Κατερίνα πιάνει το σεντόνι και προσπαθεί να το διπλώσει . Μετά το βάζει προσεχτικά πάνω στην κούκλα αφήνοντας το κεφάλι της ελεύθερο και λέει χαμογελώντας: «Να....έτσι αναπνέει». Συνεχίζει να ψάχνει για μπουκαλάκια και συγκρίνει τις ετικέτες. Μετά παίρνει ένα μαρκαδόρο και γράφει πάνω στις ετικέτες. Τη ρωτώ: « τι λέει εδώ δεν βλέπω» « Γάλα για μωρό» μου απαντά. « Είναι νύχτα και πρέπει να του φτιάξω γάλα γιατί θα με κουφάνει.....»

Καταγράφουμε για ποιο λόγο;

Σχολιασμός ΠΩΣ;

Θεωρία....

*Παρατηρώ – αυτοπαρατηρώ – σχεδιάζω – εφαρμόζω –
αναστοχάζομαι - επανασχεδιάζω*

Από την απλή στη συμμετοχική παρατήρηση

- Ο παρατηρητής συμμετέχει στη διαδικασία που παρατηρεί.
- Είναι ταυτόχρονα εσωτερικός (συμμέτοχος) και εξωτερικός παρατηρητής.
- Ποικιλία συμμετοχής .. Από απλή παρουσία ως την πλήρη συμμετοχή

Σκεφτείτε...

Ποιον ρόλο παρατηρητή θα επιλέγατε στις διάφορες φάσεις;

-την πρώτη μέρα σε ένα νηπιαγωγείο

-ύστερα από αρκετές συνεχόμενες φορές σε μια τάξη νηπιαγωγείου

-κατά τη διάρκεια των παρεμβάσεών σας

-προς το τέλος της πρακτικής σας άσκησης

Συμμετοχική παρατήρηση

- Μεγαλύτερη εξοικείωση με την κατάσταση που παρατηρούμε
- Συλλογή στοιχείων από όσους συμμετέχουν, συζήτηση, ανταλλαγή σκέψεων, διατύπωση αποριών
- Σταδιακή εμπάθυνση
- Διαφοροποίηση αξόνων παρατήρησης με βάση όσα συνειδητοποιούμε εμπλεκόμενοι στη διαδικασία

Στάδια της συμμετοχικής παρατήρησης

1. η επιλογή του θέματος (ερευνητικού προβλήματος) και του πεδίου
2. η πρόσβαση στο πεδίο παρατήρησης
3. ο προσδιορισμός των σχέσεων που θα αναπτύξει (ο παρατηρητής) στο πεδίο
4. η συλλογή και καταγραφή των δεδομένων
5. η ανάλυση, ερμηνεία και παρουσίαση των δεδομένων που ουσιαστικά εκφράζει και το βάθος της κατανόησής μας.

(Bernard, 1994. Ιωσηφίδης, 2003. Hay, 2000. Jorgensen, 1989)

Τι παρατηρούμε κάθε φορά;

- Ως παρατηρητές **μελετάτε τους άξονες*** παρατήρησης πριν αρχίσει η διαδικασία και ορίζετε συγκεκριμένες πτυχές ή συμπεριφορές στις οποίες σκέφτεστε να εστιάσετε (π.χ. ποιοι αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, ποιος μιλάει σε ποιον και για πόσο, ποιοι δεν συμμετέχουν στην επικοινωνία;) → Συγκεκριμένα ερωτήματα για την παρατήρηση, τα οποία προκύπτουν από τις εισηγήσεις και βασίζονται σε ένα θεωρητικό πλαίσιο (Παρακολούθηση και μελέτη βιβλιογραφίας)
- * μαθησιακό περιβάλλον, μη λεκτική επικοινωνία, παιχνίδι, φύλο....

Συλλογή στοιχείων

- Εστιάζοντας στους άξονες παρατήρησης που έχουν προσδιοριστεί (και στα επιμέρους υποερωτήματα) **συγκρατείτε όσα περισσότερα σχετικά στοιχεία** (π.χ. Μη λεκτική επικοινωνία: πώς αξιοποιείται το βλέμμα και ο τόνος της φωνής από τον/την Νηπιαγωγό, τα παιδιά; Ποιες επιθυμίες εκφράζουν τα παιδιά με μη λεκτική συμπεριφορά; Πώς τις αποκωδικοποιεί ο εκπαιδευτικός; Πόσο κοντά κάθονται το ένα στο άλλο;....)

Από την παρατήρηση, στην καταγραφή, στην ανάλυση και ερμηνεία...

Πώς μπορεί ένας παρατηρητής να μετακινήσει την οπτική του από την απλή περιγραφή στην ανάλυση;

Αποστασιοποίηση: κατανόηση σταδίων παρατήρησης και τρόπου επεξεργασίας της δικής μας οπτικής για τα εκπαιδευτικά δρώμενα που παρατηρούμε

Για μια καλή καταγραφή...

- Προσπαθείτε, όσο μπορείτε, να διαχωρίσετε αυτά που καταγράφετε από:
  - α) τις προσδοκίες σας: Στόχος της παρατήρησης δεν είναι να επιβεβαιώσετε αυτό που ξέρετε ή αυτό που πιστεύετε, αλλά και να διερευνήσετε διαδικασίες, που ίσως σας οδηγήσουν και σε απρόβλεπτες απόψεις
  - β) τις ερμηνείες σας: Η συστηματική ερμηνεία αποτελεί σύνθεση των στοιχείων και εξαγωγή πορισμάτων με τη βοήθεια και της θεωρίας
  - γ) τη συναισθηματική φόρτιση λόγω της συμμετοχής σας στη διαδικασία: προσπαθείτε στο βαθμό του δυνατού να αποστασιοποιηθείτε από τα στοιχεία που καταγράφετε. Μπορούν τα συναισθήματα να καταγράφονται στη συνέχεια.

Καταγραφή, σχολιασμός και ερμηνεία

- Ειδικά στη συνθήκη της συμμετοχικής παρατήρησης καταγράφετε αμέσως μετά την παρατήρηση, συγκρατώντας όσα περισσότερα στοιχεία μπορείτε, προκειμένου να τα περιγράψετε αναλυτικά και αντικειμενικά πριν τα φιλτράρετε μέσα από τη δική σας οπτική.
- Σκεφτείτε ότι όσο πιο πλούσια είναι η καταγραφή σας τόσο πιο εύκολα θα μπορέσετε να αντλήσετε **κρίσιμα συμβάντα-συγκεκριμένα επεισόδια** για να τα ερμηνεύσετε και να τα σχολιάσετε.

Εξάλλου, η παρατήρηση και η καταγραφή έχει νόημα όταν συνοδεύεται από ερμηνεία και στοχασμό

Τεχνικές συλλογής και καταγραφής δεδομένων

Ποιες τεχνικές χρησιμοποιώ για την καταγραφή;

- Καθορίζονται από τους σκοπούς και στόχους της παρατήρησης
- Η τεχνική που έχουμε επιλέξει μπορεί πραγματικά να καταγράψει το σημαντικό και όχι απλά αυτό που συμβαίνει (Richmond & McCroskey, 2000);

Πώς καταγράφουμε και σχολιάζουμε; Τεχνική...

Γράφετε σε μια σελίδα (περιγραφικό μέρος) και αφήνετε λευκή την αντικριστή της για το ερμηνευτικό μέρος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ
Όσο το δυνατόν πιο αναλυτική περιγραφή...	Σχόλια, σημειώσεις, αναθεωρήσεις, δεύτερες σκέψεις, ανάλυση δεδομένων, αξιολογήσεις άλλων....

Περιγραφικό μέρος

Μαθησιακό περιβάλλον (στοιχεία λεκτικής / μη λεκτικής επικοινωνίας: Τι γίνεται; Τι λέγεται (ή τι δε λέγεται) και πώς;

Γεγονότα

Ενδεικτικοί διάλογοι

- ✓ *Σημαντικοί για την ερμηνεία η επάρκεια του περιγραφικού μέρους*
- ✓ *Απομόνωση κρίσιμων συμβάντων*

Είναι οι επόμενες περιγραφές επαρκείς;

Είναι ένα ωραίο νηπιαγωγείο με μια μικρή αυλή με κούνιες και κάποιες μπάλες και μια μεγάλη και ευρύχωρη αίθουσα με πολλά παιχνίδια και τραπεζάκια διάσπαρτα στο χώρο. Τα παιδιά ασχολούνται με διάφορα παιχνίδια.

Έξι παιδιά, τέσσερα κορίτσια και δύο αγόρια παίζουν στο πλαστικό σπίτι που υπάρχει στην αυλή κατά την ώρα του διαλείμματος, ενώ κάποια άλλα κάνουν τσουλήθρα.

Προσπάθησε να κατανοήσεις την ευρύτητα της κάθε παρατήρησης που ακολουθεί και το βαθμό στον οποίο μας παρέχει στοιχεία για να κάνουμε υποθέσεις που θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε την εκπαιδευτική πράξη

Παρατήρηση 1

Η Μαρία κάθεται μαζί με την Ελένη.

Η Ελένη παρατηρεί την Μαρία καθώς αυτή προσπαθεί να αντιγράψει έναν πίνακα ζωγραφικής με θέμα τα λουλούδια. Η Δάφνη καθώς περνά από δίπλα της δείχνει ενδιαφέρον, σταματάει και παρακολουθεί την Μαρία

Παρατήρηση 2

Η Μαρία, η Ελένη και η Δάφνη κάθονται και συζητούν μαζί, καθώς η Μαρία κάνει μια ζωγραφιά με λουλούδια από έναν πίνακα ζωγραφικής. Η Μαρία συζητά με την Δάφνη και την Ελένη για τα χρώματα που χρησιμοποιεί, σε μια προσπάθεια να επικοινωνήσει και να παίξει μαζί τους

Παρατήρηση 3

Η Μαρία πειραματιζόταν με τους χρωματικούς συνδυασμούς αρκετές μέρες τώρα. Καθώς κουβέντιαζαν με την Ελένη (ασκούμενη φοιτήτρια) αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν μια παλέτα χρωμάτων, ώστε η Μαρία να μπορέσει να δημιουργήσει τους δικούς της χρωματικούς συνδυασμούς. Τότε, η Ελένη της έδειξε έναν πίνακα ζωγραφικής με λουλούδια, καθώς παλιότερα η Μαρία της είχε μιλήσει για τα πολύχρωμα λουλούδια που έχει η μαμά της στο μπαλκόνι του σπιτιού τους. Η Μαρία κοίταξε πολύ προσεκτικά τον πίνακα ζωγραφικής, και άρχισε να χρησιμοποιεί τα χρώματα που είχε ο πίνακας.

Καθώς η Μαρία ζωγραφίζει είπε στη Δάφνη *«χρησιμοποιώ το χρυσό χρώμα πρώτα, γιατί είναι το αγαπημένο μου, και μετά το πράσινο»!* Η Δάφνη μετά ζωγράφισε με κόκκινο χρώμα και γελώντας είπε: *«Το κόκκινο είναι το τελευταίο!»*. Η Μαρία γέλασε και άρχισε να ανακατεύει γρήγορα τα

Ερμηνευτικό μέρος

- Ερμηνείες δράσης, συμπεριφορών σε σύνδεση και με τη βιβλιογραφία
- Ιδέες – Εναλλακτικές προτάσεις
- Σκέψεις για τις πεποιθήσεις των υποκειμένων της δράσης (δραστών)
- Ερωτήματα που προκύπτουν για περαιτέρω διερεύνηση

Πώς αξιοποιώ τη θεωρία;

Διεκπεραιωτική αναφορά σε θεωρητικά πορίσματα

Έναντι

Κατανοήσεων που μας επιτρέπουν να παρατηρήσουμε περισσότερα από αυτά που θα παρατηρούσαμε αν δεν τη γνωρίζαμε.

ΠΕΡΙΡΑΦΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Οι τοίχοι της αίθουσας είναι στολισμένοι με έργα των παιδιών. Υπάρχουν και κάποιοι πίνακες που έχει φτιάξει η νηπιαγωγός (αλφαβήτα, χάρτης κλπ.)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Η τάξη αντανακλά τις δραστηριότητες των παιδιών. Το ότι οι τοίχοι είναι στολισμένοι με τα έργα των παιδιών τα κάνει να αισθάνονται περήφανα (Edwards et al., 2000)

ΠΕΡΙΡΑΦΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Στους τοίχους βρίσκονται αναρτημένες δημιουργίες κυρίως της νηπιαγωγού, όπως η αλφαβήτα και προκατασκευασμένες εικόνες σε φωτοτυπίες τις οποίες τα παιδιά έχουν απλά χρωματίσει ή έχουν γεμίσει κάνοντας κολάζ. Τα περισσότερα παιδιά έχουν χρησιμοποιήσει τα ίδια χρώματα για να χρωματίσουν π.χ. λουλούδια, ακόμη και ομπρέλες. Κρεμασμένες στον αέρα υπάρχουν ελληνικές σημαίες και φιγούρες του Καραγκιόζη και πάλι χρωματισμένες από τα παιδιά.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Τα παιδιά νιώθουν περήφανα (όταν αναγνωρίζουν τα έργα τους αναρτημένα στους τοίχους και τους αρέσει να μιλούν για αυτά (Edwards et al., 2000). Στη συγκεκριμένη τάξη κατά τη γνώμη μου είναι δύσκολο να αναγνωρίσουν τα έργα τους στους τοίχους. Οι παραγωγές των παιδιών που είναι αναρτημένες είναι τυποποιημένες, ακόμη και οι επιλογές των χρωμάτων που έχουν χρησιμοποιήσει.

ΠΕΡΙΡΑΦΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Νομίζω ότι ο χώρος αντανακλά κυρίως την άποψη της εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία και τη μάθηση και θέλω να διερευνήσω περισσότερο ποια διδακτική προσέγγιση υιοθετεί. Θέλω επίσης να διερευνήσω αν αυτού του χαρακτήρα είναι οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην τάξη, που δύσκολα θα τις χαρακτηρίζαμε «δραστηριότητες των παιδιών». Κάνω την υπόθεση ότι πρόκειται για δραστηριότητες που επιβάλλει η νηπιαγωγός και τα παιδιά πειθαρχούν.

Συμμετοχική Παρατήρηση- (Ανα)στοχασμός

- Παρατηρείτε, καταγράφετε και στοχάζεστε σχετικά με την συμμετοχή σας στη διαδικασία ⇒
Εμπλέκεστε σε μια διαδικασία διερεύνησης όχι μόνο της πρακτικής σας (τι κάνετε) αλλά και των επιλογών σας (γιατί το κάνετε; Το μάθατε κάπου ή από συνήθεια/προσωπική εμπειρία ή...; Πώς μπορείτε να το βελτιώσετε;)
- Αρχίζετε να ερευνάτε και την πρακτική σας και τις απόψεις σας (εκπαιδευτικός-ερευνητής)

Βασικές δυσκολίες παρατήρησης .....

- Αποστασιοποίηση από διαδικασία;
- Προσωπικές αντιλήψεις
- Έλλειψη εξοικείωσης με τις διαδικασίες συστηματικής παρατήρησης
- Διαδικασίες συναισθηματικής εμπλοκής

Πρωτόκολλο καθοδηγούμενου προσωπικού αναστοχασμού Hole & McEntee (1999)

- Τηρήστε σύντομες σημειώσεις που θα αναπτύξετε στο ημερολόγιό σας στη συνέχεια
- «Τι συνέβη»: Επιλέξτε ένα συμβάν που σας φάνηκε ενδιαφέρον και καταγράψτε το με όσες λεπτομέρειες μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας
- «Γιατί συνέβη; Κατά τη διάρκεια ποιας διαδικασίας συνέβη;»: συμπληρώστε στοιχεία του πλαισίου της τάξης προκειμένου να αποδώσετε πληρέστερο νόημα στο περιγραφόμενο συμβάν.
- «Τι θα μπορούσε να σημαίνει;»: Διερεύνηση πιθανών σημασιών, όχι παρουσίαση της «σωστής» σημασίας του συμβάντος
- Ποιες οι συνέπειες στην πρακτική σας; Πώς θα άλλαζε η πρακτική σας ως συνέπεια των νέων κατανοήσεων;

Από το : Αυγητίδου, Σ., Τζεκάκη, Μ. & Τσάφος, Β. (2016). *Οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί παρατηρούν, παρεμβαίνουν, αναστοχάζονται*. Αθήνα : Gutenberg

Μελετήστε από τον 2^ο τόμο:

- τις σελ. 15-40 σχετικά με τις ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ της μεθοδολογίας της παρατήρησης &
- τις σελ. 149-168 σχετικά με το ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ και την αξιοποίησή του στην κατανόηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας